EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 13.10.2021.
COM(2021) 628 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 22. oktobra Regulas (ES) Nr. 1143/2014 par invazīvu svešzemju sugu introdukcijas un izplatīšanās profilaksi un pārvaldību piemērošanas pārskatīšanu

Saturs

1. IEVADS 2

2. ISS REGULAS ĪSTENOŠANA 3

2.1. 4. pants. Saraksts ar ISS, kas rada bažas Savienībai 3

2.2. Ierobežojumi un atkāpes (7., 8., 9., 31. un 32. pants) 9

2.3. 11. pants. ISS, kas rada bažas reģioniem, un Savienībā vietējas sugas 10

2.4. 12. pants. ISS, kas rada bažas dalībvalstīm 11

2.5. 13. pants. Rīcības plāni par ISS izplatības ceļiem 11

2.6. 14. pants. Uzraudzības sistēma 13

2.7. 15. pants. Oficiālās kontroles 14

2.8. 16. un 17. pants. Paziņojumi par agrīnu atklāšanu un ātra izskaušana agrīnā invāzijas stadijā 14

2.9. 19. pants. Pārvaldības pasākumi 15

2.10. 25. pants. Informācijas atbalsta sistēma 16

2.11. Izpratnes veicināšana 16

2.12. Īstenošanas izmaksas, ieguvumi un finansējums 16

2.13. Īstenošanas problēmas 18

3. SECINĀJUMS 18

1. IEVADS

Invazīvas svešzemju sugas (ISS) ir dzīvnieki un augi, kurus cilvēka iejaukšanās rezultātā nejauši vai tīši introducē dabiskā vidē, kur tie parasti nav sastopami, radot nopietnas negatīvas sekas to jaunajai videi.

ISS ir viens no pieciem galvenajiem bioloģiskās daudzveidības zuduma cēloņiem Eiropā un pasaulē[1]. Tās var arī būtiski negatīvi ietekmēt cilvēku veselību un ekonomiku. Regula (ES) Nr. 1143/2014 par invazīvu svešzemju sugu introdukcijas un izplatīšanās profilaksi un pārvaldību (ISS regula) stājās spēkā 2015. gada 1. janvārī. Tās mērķis ir šāds: i) novērst, līdz minimumam samazināt un mīkstināt ISS negatīvo ietekmi uz bioloģisko daudzveidību un ekosistēmu pakalpojumiem; un ii) ierobežot sociālo un ekonomisko kaitējumu.

ISS regulas pieņemšana bija nozīmīgs solis uz priekšu ES bioloģiskās daudzveidības politikas izstrādē. Pieņemot ISS regulu, tika panākta: i) gan ES bioloģiskās daudzveidības stratēģijas līdz 2020. gadam 5. mērķa 16. darbības izpilde[2]; gan ii) Aiči Bioloģiskās daudzveidības stratēģiskā plāna 2011.-2020. gadam 9. mērķa izpilde saskaņā ar Konvenciju par bioloģisko daudzveidību[3].

Šajā ziņojumā ir pārskatīta ISS regulas piemērošana, kā paredzēts tās 24. panta 3. punktā. Šā ziņojuma pamatā galvenokārt ir dalībvalstu iesniegtie ziņojumi[4] par laikposmu no 2015. gada 1. janvāra līdz 2018. gada 31. decembrim. Šis ziņojums pārsniedz šo periodu visās jomās, par kurām ir pieejama jaunākā informācija. Šajā ziņojumā sniegtā informācija tika iegūta arī 2021. gadā rīkotajā atklātajā sabiedriskajā apspriešanā.

Šajā ziņojumā sniegto analīzi ierobežo īsais regulas piemērošanas periods. Lai gan ISS regula stājās spēkā 2015. gada janvārī, lielākā daļa tās noteikumu stājās spēkā tikai 2016. gada augustā, kad stājās spēkā pirmais Savienības saraksts.

Bez tam dalībvalstu galvenie pienākumi (piemēram, uzraudzības sistēmas izveide un pārvaldības pasākumu ieviešana attiecībā uz plaši izplatītām ISS, kas rada bažas Savienībai) kļuva piemērojami tikai 2018. gada janvārī (t. i., 18 mēnešus pēc pirmā Savienības saraksta pieņemšanas). Turklāt dalībvalstu pienākums izstrādāt un īstenot rīcības plānus saistībā ar ISS, kas rada bažas Savienībai, neapzinātas introdukcijas prioritāriem izplatības ceļiem vai izplatīšanos, tika piemērots tikai no 2019. gada jūlija (t. i., 36 mēnešus pēc pirmā Savienības saraksta pieņemšanas).

Tāpēc ISS regulas pilnīga īstenošana tika uzsākta tikai 2019. gada jūlijā. Šā iemesla dēļ Komisija šo ziņojumu nepapildina ar tiesību akta priekšlikumu par grozījumiem regulā.

---

[1] Konvencijas par bioloģisko daudzveidību sekretariāts (2020), Globālais bioloģiskās daudzveidības pārskats Nr. 5.

[2] *Mūsu dzīvības garantija, mūsu dabas kapitāls – ES bioloģiskās daudzveidības stratēģija līdz 2020. gadam* (COM(2011) 244).

[3] https://www.cbd.int/decision/cop/?id=12268.

[4] Visas dalībvalstis (atsauce uz ES-28 dalībvalstīm pirms Apvienotās Karalistes izstāšanās), izņemot vienu, iesniedza ziņojumu ar informāciju par laikposmu no 2015. gada 1. janvāra līdz 2018. gada 31. decembrim. Paziņotā informācija ir pieejama ias.eea.europa.eu.

2. ISS REGULAS ĪSTENOŠANA

2.1. 4. pants. Saraksts ar ISS, kas rada bažas Savienībai

ISS regulas pamatā ir saraksts ar ISS, kas rada bažas Savienībai ("Savienības saraksts"). Tajā ir iekļauts saraksts ar ISS, kuru negatīvā ietekme ir atzīta par pietiekami nopietnu, lai būtu nepieciešama saskaņota rīcība Savienības līmenī. Uz sarakstā norādītajām sugām attiecas regulā noteiktie ierobežojumi un pasākumi.

Lai sugas iekļautu Savienības sarakstā, tām jāatbilst visiem 4. panta 3. punkta kritērijiem, pienācīgi ņemot vērā: i) īstenošanas izmaksas dalībvalstīm, lai veiktu pasākumus pret ISS; ii) bezdarbības radītās izmaksas; iii) darbības izmaksu lietderība; un iv) sociālie un ekonomiskie aspekti (4. panta 6. punkts). Šā procesa pamatā ir riska novērtējumi, un šo riska novērtējumu kvalitāti pārbauda Zinātniskais forums[5]. Savienības sarakstu un tā atjauninājumus pieņem ar īstenošanas aktiem, ja invazīvo svešzemju sugu komiteja sniedz pozitīvu atzinumu[6].

Pirmais Savienības saraksts[7] stājās spēkā 2016. gada 3. augustā. Tajā bija iekļautas 37 sugas. Saraksta pirmais[8] un otrais atjauninājums[9] stājās spēkā attiecīgi 2017. gada 2. augustā un 2019. gada 15. augustā. Ar šiem atjauninājumiem tika pievienotas attiecīgi 12[10] un 17 sugas. Savienības saraksta trešais atjauninājums ir gaidāms līdz 2021. gada beigām. ISS, kas rada bažas Savienībai, kopējais skaits pašlaik ir 66 ISS, no kurām:

- 30 ir dzīvnieku sugas un 36 – augu sugas;
- 41 ir galvenokārt sauszemes suga, 23 – galvenokārt saldūdens sugas, 1 – sālsūdens suga un 1 – jūras suga.

Sugas var svītrot no saraksta, ja tās vairs neatbilst vienam vai vairākiem kritērijiem, taču līdz šim tas nav noticis. Saskaņā ar 4. panta 2. punktu Savienības saraksts ir visaptveroši jāpārskata līdz 2022. gada augustam – sešus gadus pēc sākotnējā saraksta stāšanās spēkā.

Regula nodrošināja iespēju objektīvā un zinātniski pamatotā veidā atlasīt sugas, kas jāiekļauj sarakstā. Tomēr pārliecinoša zinātniskā novērtējuma sagatavošana, kas ir šāda saraksta pamatā, ir laikietilpīga: riska novērtējuma pabeigšanai nepieciešami vismaz 2 gadi. Pēc tam paiet vēl vismaz gads, līdz tiek pieņemts lēmums par sugas iekļaušanu sarakstā. Tomēr, ja dalībvalstis uzskata, ka jauna ISS rada nenovēršamus draudus, tās var veikt ārkārtas pasākumus saskaņā ar 10. pantu – noteikumu, kas vēl nav ticis izmantots.

Jaunākie pētījumi[11] liecina, ka nesen introducēto svešzemju sugu skaita pieaugums neuzrāda piesātinājuma pazīmes un lielākā daļa taksonu laika gaitā pat uzrāda pirmo ierakstu īpatsvara pieaugumu. Agrāk vai vēlāk daudzas no šīm svešzemju sugām, visticamāk, kļūs invazīvas. Tāpēc ir ļoti iespējams, ka nākotnē Savienības sarakstā būs jāiekļauj vairāk sugu. Dažās publikācijās ir norādīts, ka sarakstā ir pakāpeniski jāiekļauj

[5] Ekspertu grupa, kas izveidota saskaņā ar ISS regulas 28. pantu.

[6] ISS regulas 27. pantā paredzētā komiteja.

[7] Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2016/1141 (OV L 189, 14.7.2016., 4. lpp.).

[8] Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2017/1263 (OV L 182, 13.7.2017., 37. lpp.).

[9] Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2019/1262 (OV L 199, 26.7.2019., 1. lpp.).

[10] Jenotsuns *Nyctereutes procyonoides* tika iekļauts sarakstā 2019. gada 2. februārī. Tādējādi 2019. gadā dalībvalstis ziņoja par 48 sugām.

[11] Skatīt, piemēram, *Seebens H. et al.* (2017), "*No saturation in the accumulation of alien species worldwide*", *Nature Communications* 8:14435.

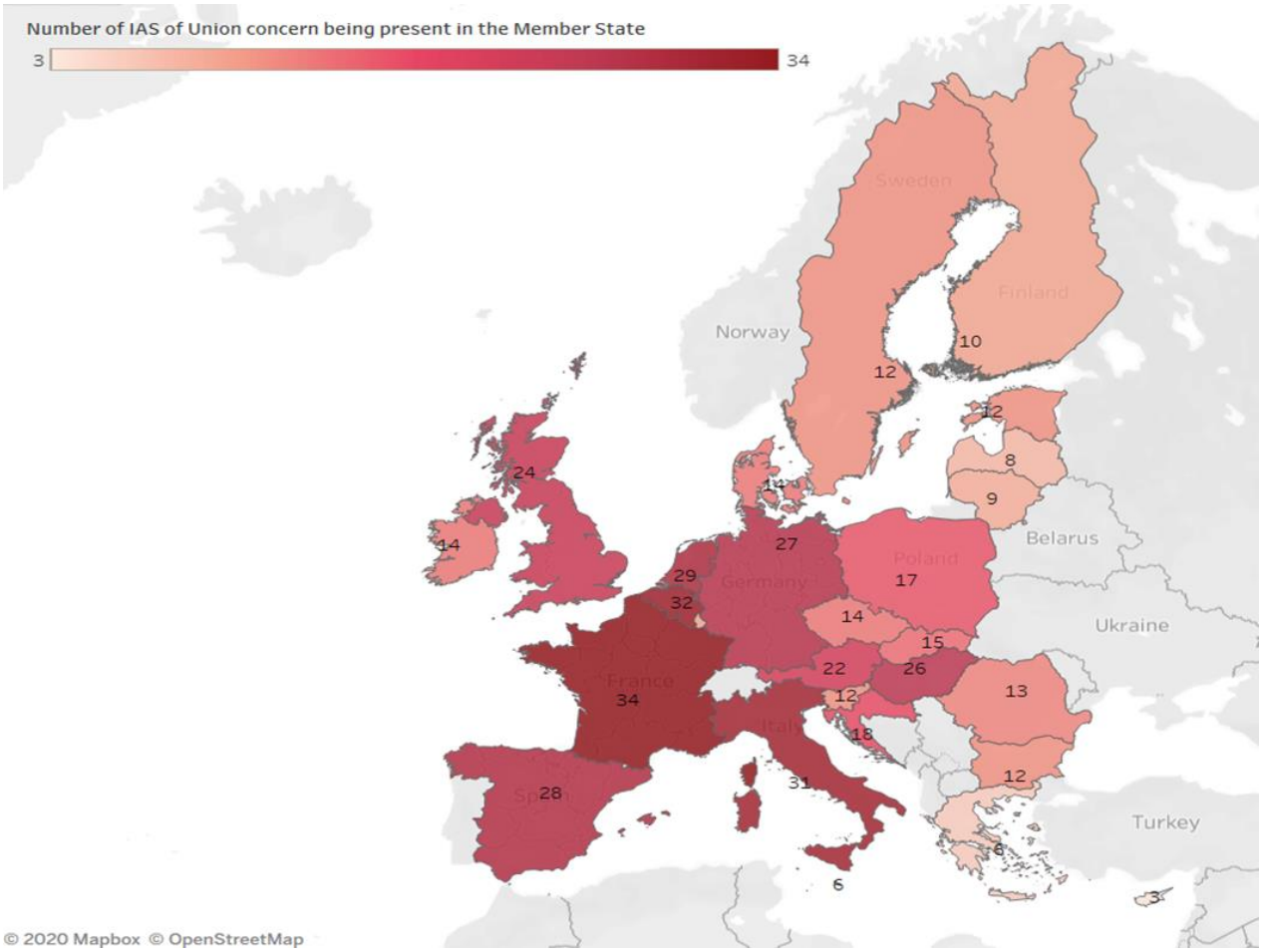
daži simti sugu, lai sasniegtu ISS regulas mērķus[12]. Dažas ieinteresētās personas (piemēram, tās, kas tirgo svešzemju sugas) tam nepiekrīt, apgalvojot, ka Savienības sarakstā jau ir pārāk daudz sugu un ka īstenošanas slogs ir pārāk liels.

Jebkurā gadījumā Savienības sarakstā nevar iekļaut visas iespējamās ISS. Tas ir tāpēc, ka kritēriji, kas jāizpilda sugas iekļaušanai sarakstā, ir diezgan stingri. No otras puses, ISS regulā ir paredzēti diezgan plaši prioritāšu noteikšanas kritēriji. Piemēram, 4. panta 6. punktā noteikts, ka prioritārā sarakstā jāiekļauj divu veidu ISS, kuras: i) vēl nav sastopamas Savienībā vai kuru invāzija ir agrīnā stadijā un kuras, ļoti iespējams, varētu radīt nozīmīgu kaitīgu ietekmi; un ii) jau ir naturalizējušās Savienībā un kurām ir visnozīmīgākā kaitīgā ietekme.

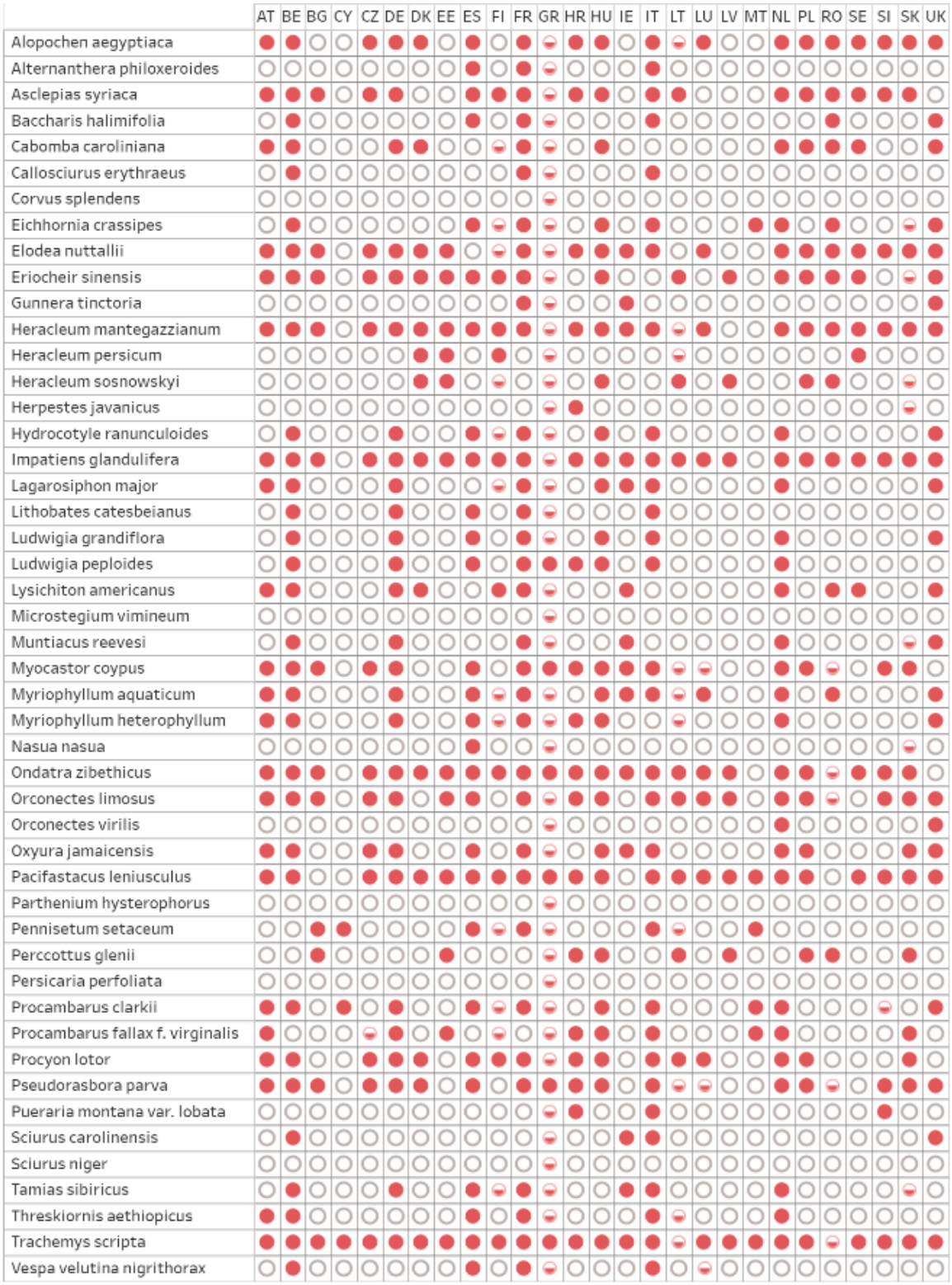
No 66 sarakstā iekļautajām ISS 12 vēl nav sastopamas Savienības teritorijā, bet daudzas no tām jau ir plaši izplatītas un maz ticams, ka tās tiks izskaustas. To sugu iekļaušanai sarakstā, kuras vēl nav sastopamas ES, ir spēcīga preventīva ietekme, jo tās nevar ievest Savienības teritorijā. Tomēr pieredze liecina, ka bieži trūkst pierādījumu, kas vajadzīgi, lai pabeigtu riska novērtējumu attiecībā uz šādām sugām. Ņemot vērā neskaidrību gan par bioloģisko kopienu dinamiku, gan par klimata pārmaiņu ietekmi, ir ļoti grūti prognozēt sugas iespējamo ietekmi tās introducēšanas gadījumā. Tā rezultātā ir izrādījies sarežģīti iekļaut sarakstās tās sugas, kuras vēl nav sastopamas ES. Tomēr Savienības sarakstam joprojām ir preventīva ietekme. Visām sarakstā iekļautajām sugām, kuras jau ir naturalizējušās ES (tostarp sugas, kuras jau ir sastopamas lielākajā daļā dalībvalstu, piemēram, sarkanausu bruņurupucis *Trachemys scripta* un Mantegaci latvānis *Heracleum mantegazzianum*), ir potenciāls ievērojami izplatīties tālāk (sk. 1.-4. attēlu)[13]. Viens no galvenajiem argumentiem to iekļaušanai Savienības sarakstā bija šādas tālākas izplatīšanās novēršana.

[12] Skatīt *Carboneras C. et al.* (2017) "*A prioritised list of invasive alien species to assist the effective implementation of EU legislation*", *Journal of Applied Ecology* 2017, 1-9. https://doi.org/10.1111/1365-2664.12997; *and Nentwig W. et al.* (2018) "*More than "100 worst" alien species in Europe*", *Biological Invasions* (2018) 20:1611-1621. https://doi.org/10.1007/s10530-017-1651-6. Tomēr vairākas no sugām, kuras ierosināts iekļaut Savienības sarakstā, neietilpst ISS regulas darbības jomā, un vairumā gadījumu uz tām attiecas citi instrumenti, galvenokārt ES tiesību akti par augu veselību.

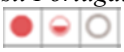
[13] To apliecina arī saraksta pamatā esošie riska novērtējumi.

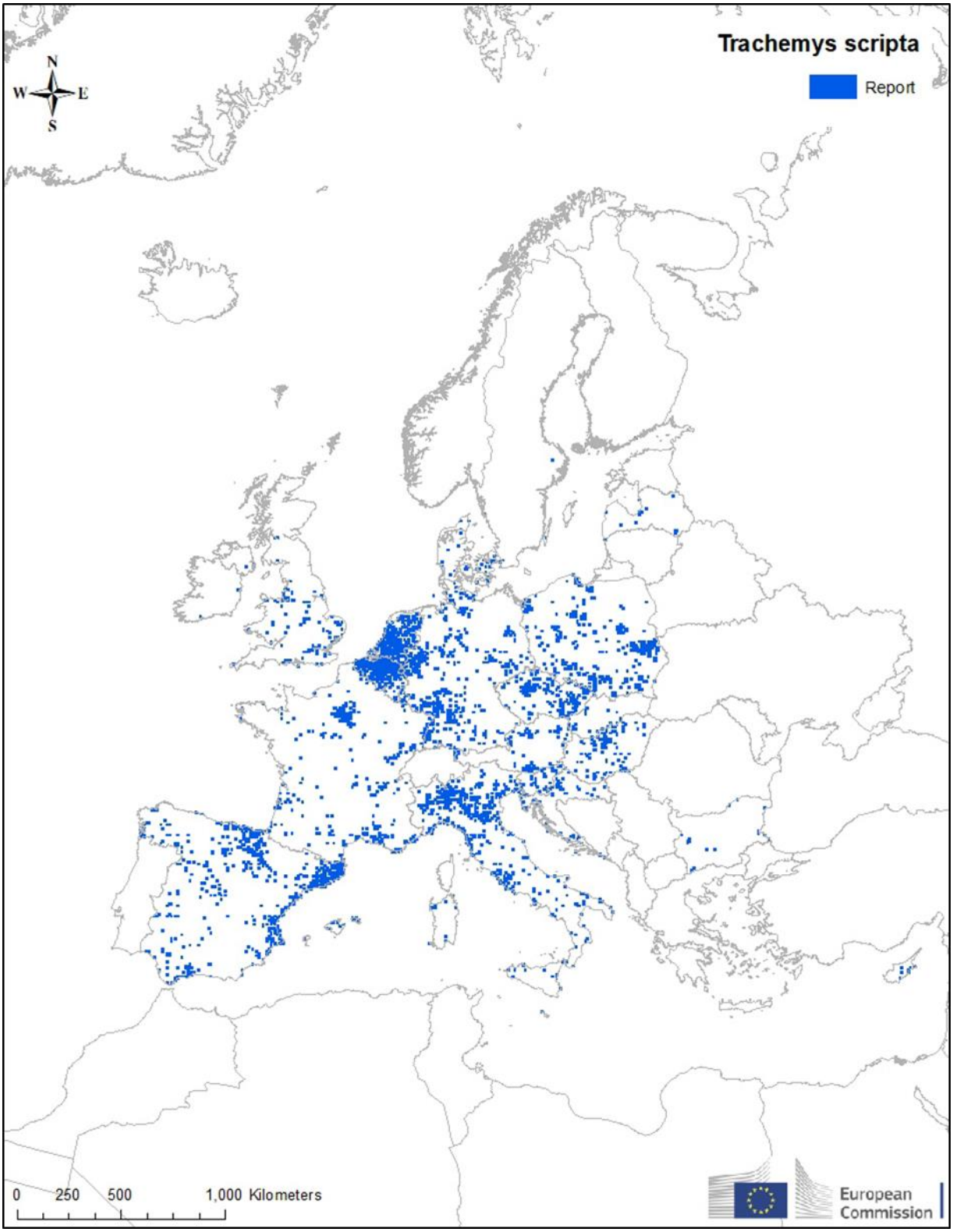

1. attēls. *To ISS skaits, kas rada bažas Savienībai, no 48 ISS, uz kurām attiecas 2019. gada ziņojumi un par kuru klātbūtni ziņoja katra dalībvalsts. Portugāle neiesniedza ziņojumu.*

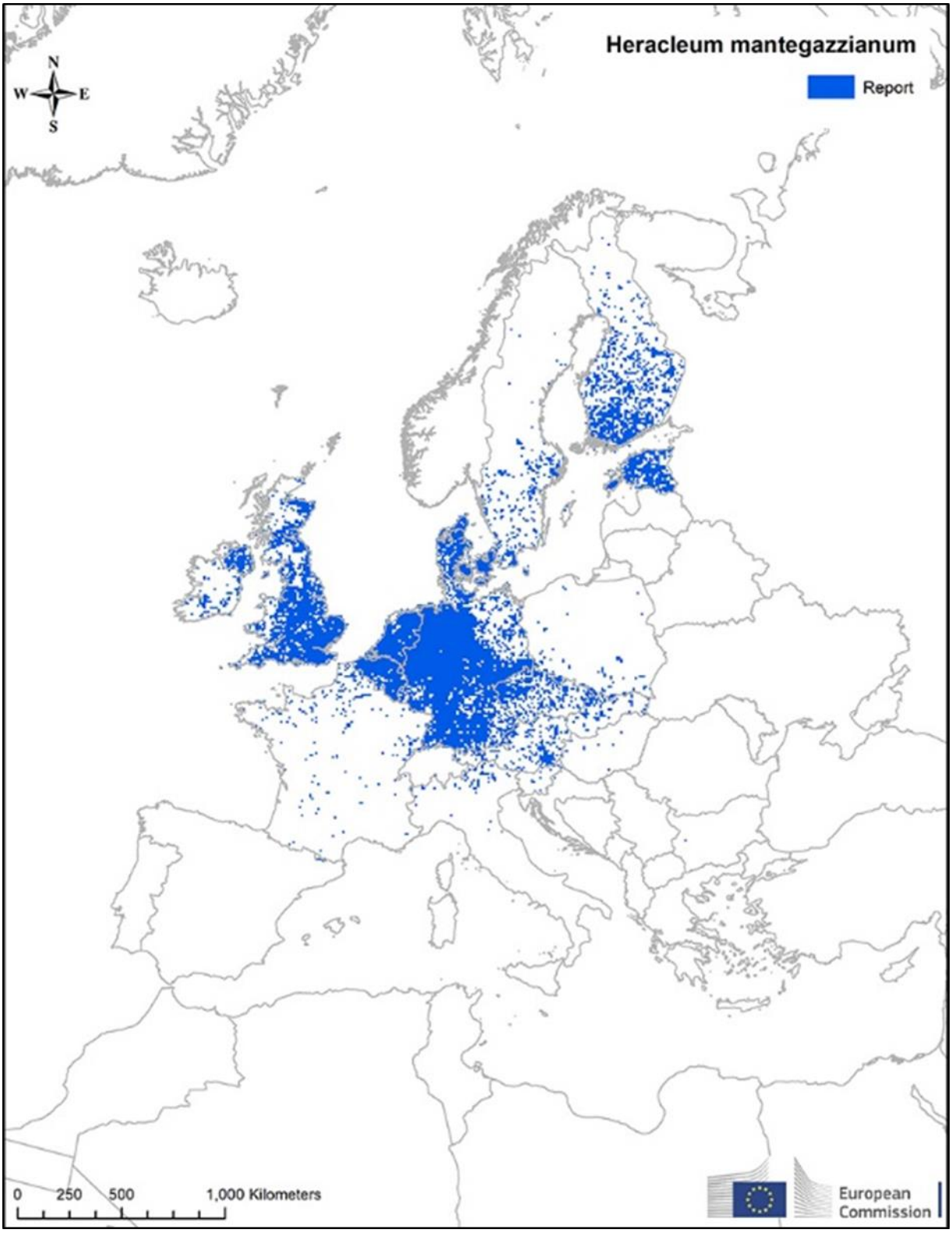

2. attēls. *2019. gada ziņojumos iekļauto 48 ISS, kas rada bažas Savienībai, klātbūtnes statuss katrā dalībvalstī Portugāle neiesniedza ziņojumu.*

Simboli *attiecīgi norāda, ka: i) suga ir sastopama konkrētā dalībvalstī; ii) nav zināms, vai tā ir sastopama attiecīgajā dalībvalstī; un iii) tiek uzskatīts, ka konkrētajā dalībvalstī tā nav sastopama.*

3. attēls. Trachemys scripta *(10 x 10 km kvadrātu tīkli) izplatība saskaņā ar dalībvalstu ziņojumiem 2019. gadā. Suga ir sastopama arī Grieķijā, Portugālē un Rumānijā, bet šīs dalībvalstis nav sniegušas informāciju par tās sadalījumu tīkla līmenī.*

4. attēls. Heracleum mantegazzianum *(10 x 10 km kvadrātu tīkli) izplatība saskaņā ar dalībvalstu ziņojumiem 2019. gadā.*

Papildu problēma rodas tad, ja kādu sugu iekļauj Savienības sarakstā. Ja Savienības sarakstam pievienotā ISS ir plaši tirgota suga, tirgū to bieži vien aizstāj ar citām svešzemju sugām, kas arī var būt invazīvas. Risks saistībā ar šīm jaunintroducētajām sugām savukārt ir jānovērtē un jāapsver to iekļaušana Savienības sarakstā. Šī problēma galvenokārt vērojama lolojumdzīvnieku tirdzniecībā (piemēram, sarkanausu bruņurupuču *Trachemys scripta* aizstāšana ar citiem svešzemju bruņurupučiem) un dārzkopības produktu tirdzniecībā (piemēram, ūdens hiacintes *Eihornia crassipes* aizstāšana ar ūdenssalātiem *Pistia Stratiotes*). Lai risinātu šo jautājumu, dažas ieinteresētās personas ir ierosinājušas izveidot atļauto sugu sarakstu, nevis aizliegto sugu sarakstu. Pašreizējais tiesiskais regulējums neparedz šādu pieeju ES līmenī, bet dažas dalībvalstis to ir pieņēmušas savos tiesību aktos, galvenokārt attiecībā uz lolojumdzīvnieku tirdzniecību.

Izmaksu un sociālekonomisko aspektu ņemšana vērā, kā noteikts 4. panta 6. punktā, ir ietekmējusi iekļaušanu sarakstā. Visraksturīgākais piemērs ir Amerikas ūdele (*Neovison vison*) – ISS ar būtisku negatīvu ietekmi uz bioloģisko daudzveidību. Amerikas ūdeles tiek audzētas kažokādu ieguvei tūkstošiem ūdeļu fermās Eiropas Savienībā. Šī suga nav iekļauta sarakstā[14]. Iekļaujot šo sugu Savienības sarakstā, tās audzēšanai kažokādu ieguvei tiktu piemērota ISS regulas 9. pantā paredzētā atļaujas procedūra. Vairākas dalībvalstis uzskatīja, ka šīs procedūras īstenošanas izmaksas ir nesamērīgas, un iebilda pret šīs sugas iekļaušanu sarakstā. Ir svarīgi norādīt, ka ISS regula paredz alternatīvus risinājumus sugas iekļaušanai Savienības sarakstā. Pirmkārt, attiecīgās dalībvalstis var apkarot šādu sugu, izmantojot valsts pasākumus. Otrkārt, ar šo sugu saistītās problēmas var risināt, izmantojot plašāku reģionālo sadarbību (sk. turpmāk 2.3. un 2.4. iedaļu).

Jūras ISS iekļaušana sarakstā rada īpašas problēmas[15]. Kā redzams iepriekš, tikai viena no 66 Savienības sarakstā iekļautajām ISS, proti, *Plotosus lineatus*, svītrainais zušu sams, ir jūras suga. Tomēr pirmajā Savienības sarakstā tika iekļautas vairākas jūras sugas. Galvenais šķērslis jūras sugu iekļaušanai ir bažas par to, ka sugas lielā vides savienojamība un sugas izkliedes spēja jūras vidē apgrūtina un sadārdzina bioloģisko invāziju apsekošanu un kontroli. Tas jo īpaši attiecas uz sugām, kas nonāk Vidusjūrā, izmantojot Suecas kanālu. Tomēr, neraugoties uz šīm problēmām, jūras sugu uzraudzība, agrīna atklāšana un ātra izskaušana mērķa teritorijās var mazināt to nelabvēlīgo ietekmi[16]. Attiecībā uz introdukcijas un izplatīšanās ceļiem ISS izplatīšanos un ietekmi uz jūras vidi varētu ievērojami samazināt: i) pilnībā īstenojot Starptautiskās Jūrniecības organizācijas (SJO)[17] Balasta ūdeņu konvenciju[18]; un ii) uzlabojot SJO Vadlīniju par bioloģisko apaugšanu īstenošanu. Tāpēc ir sagatavoti vairāki jūras ISS riska novērtējumi izskatīšanai saistībā ar nākamo Savienības saraksta atjauninājumu.

2.2. Ierobežojumi un atkāpes (7., 8., 9., 31. un 32. pants)

ISS regulas vistiešākā ietekme ir tāda, ka sarakstā iekļautajām sugām piemēro ierobežojumus, tostarp tirdzniecības aizliegumu (7. pants). Ārkārtas apstākļos ir

[14] Šo faktu kritizēja vairākas ieinteresētās personas. Skatīt, piemēram, sabiedrības atsauksmes par priekšlikumu Savienības saraksta otrajam atjauninājumam: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/2124-Update-of-the-list-of-Invasive-Alien-Species-of-Union-concern.

[15] Skatīt *Kleitou P. et al.* (2021) *"The Case of Lionfish (Pterois miles) in the Mediterranean Sea Demonstrates Limitations in EU Legislation to Address Marine Biological Invasions", Journal of Marine Sci. Engineering* 2021, 9, 325. https://doi.org/10.3390/jmse9030325.

[16] Skatīt *Giakoumi S. et al.* (2019) *"Management priorities for marine invasive species", Science of the Total Environment*, 688 (2019) 976-982. https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2019.06.282.

[17] SJO: Starptautiskā Jūrniecības organizācija – Apvienoto Nāciju Organizācijas specializētā aģentūra, kas atbild par kuģošanas drošumu un drošību un kuģu izraisītā jūras un atmosfēras piesārņojuma novēršanu.

[18] Konvencija stājās spēkā 2017. gada 8. septembrī, bet termiņš, līdz kuram visiem kuģiem jānodrošina Konvencijas prasību ievērošana, ir 2024. gada 8. septembris.

iespējami izņēmumi attiecībā uz lielāko daļu ierobežojumu: vai nu i) saskaņā ar dalībvalstu pārvaldītu atļauju sistēmu (kas ļauj veikt pētījumus vai *ex-situ* saglabāšanas darbības saskaņā ar 8. pantu), vai arī ii) ar Komisijas atļauju (ārkārtas apstākļos, ja tas ir saistīts ar neatliekamām sabiedrības interesēm saskaņā ar 9. pantu). Citas pārejas posma atkāpes ir iespējamas attiecībā uz lolojumdzīvnieku īpašniekiem (31. pants) un komerckrājumiem (32. pants).

Divpadsmit dalībvalstis ziņoja, ka laikposmā no pirmā Savienības saraksta stāšanās spēkā 2016. gada augustā līdz 2018. gada decembrim tās kopumā ir izsniegušas 100 atļaujas. Šīs atļaujas attiecās uz 32 ISS, kas rada bažas Savienībai. No šīm atļaujām 87 atļaujas bija paredzētas pētniecībai, bet 13 – *ex-situ* saglabāšanai. *Ex-situ* atļaujas tika izsniegtas iestādēm, kas uzņem nevēlamus īpatņus kā daļu no pārvaldības pasākumiem, un šai darbībai faktiski nav vajadzīga atļauja.

Līdz šim Komisija saskaņā ar 9. pantu ir pieņēmusi divus lēmumus par atļaujas piešķiršanu. Šie divi lēmumi ļāva divām dalībvalstīm nodarboties ar jenotsuņu (*Nyctereutes procyonoides*) audzēšanu kažokādu ieguvei.

2.3. 11. pants. ISS, kas rada bažas reģioniem, un Savienībā vietējas sugas

Saskaņā ar 11. pantu dalībvalstis savos sarakstos ar ISS, kas rada bažas dalībvalstij (skatīt 2.4. iedaļu), var norādīt sugas, kas Savienībā ir vai nav vietējas un attiecībā uz kurām ir nepieciešama pastiprināta reģionāla sadarbība. Šādas sadarbības rezultātā minētajām sugām un tikai attiecīgajās dalībvalstīs var piemērot lielāko daļu ierobežojumu, kas attiecas uz Savienības sarakstā iekļautajām sugām. Reģionālā sadarbība ir jāuzsāk dalībvalstij, un tas vēl nav noticis.

Attiecībā uz Savienībā vietējām ISS zinātniskais forums un citi eksperti, ar kuriem notika apspriešanās, ir apstiprinājuši, ka ciešāka reģionālā sadarbība nodrošinātu pievienoto vērtību vairāku šādu sugu apkarošanā. Tomēr zinātniskais forums konstatēja šķērsli, proti, pastāv neskaidrība par precīzām robežām starp šādu sugu vietējo un svešzemju areālu. Šīs robežas bieži vien atrodas attiecīgo dalībvalstu teritorijā: sugas var būt vietējās sugas dažās dalībvalsts daļās, bet svešas un invazīvas citās tās pašas valsts daļās. Turklāt zināšanas par šīm robežām bieži tiek pilnveidotas, ņemot vērā jaunākos pētījumus. Šādās situācijās ir arī īpaši grūti izskaidrot plašākai sabiedrībai nepieciešamību veikt pasākumus šādu sugu pārvaldībai.

Dažas ieinteresētās personas ir ierosinājušas izmantot 11. pantu, lai reģionālā līmenī reglamentētu sugas, par kurām ir maz ticams, ka tās naturalizēsies lielā Savienības daļā[19], tā vietā, lai šādas sugas iekļautu Savienības sarakstā. Šāda pieeja būtu īpaši lietderīga attiecībā uz komerciāli nozīmīgām sugām. Piemēram, dekoratīvie augi, kuriem var būt nopietna ietekme Vidusjūras bioģeogrāfiskajā reģionā, tiktu regulēti tikai šajā reģionā, savukārt to tirdzniecība turpinātos Ziemeļeiropā, kur tai, visticamāk, nebūs būtiskas ietekmes. Kā liecina attiecīgās diskusijas invazīvo svešzemju sugu komitejā, dalībvalstis nav izvēlējušās šādu risinājumu, pamatojoties uz šādiem trīs iemesliem:

- ISS regulā ir skaidri atļauta šādu sugu iekļaušana Savienības sarakstā[20];

[19] Skatīt, piemēram, sabiedrības atsauksmes par priekšlikumu Savienības saraksta otrajam atjauninājumam: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/2124-Update-of-the-list-of-Invasive-Alien-Species-of-Union-concern.

[20] ISS regulas 4. panta 3. punkta b) apakšpunkts un 10. apsvērums.

- iekļaušana Savienības sarakstā tiek uzskatīta par efektīvāku pasākumu, jo īpaši ņemot vērā no tā izrietošo tirdzniecības aizliegumu visā Savienībā;
- ir grūti piemērot tirdzniecības ierobežojumus tikai dažās ES daļās.

2.4. 12. pants. ISS, kas rada bažas dalībvalstīm

Saskaņā ar 12. pantu dalībvalstīm ir atļauts izveidot valsts sarakstu ar ISS, kas rada bažas dalībvalstīm. Līdz 2021. gada 31. martam šādus sarakstus bija pieņēmušas 10 dalībvalstis[21]. Taksonu skaits katrā no šiem sarakstiem svārstās no 13 līdz vairāk nekā 200. Dažos sarakstos ir iekļautas veselas taksonomiskās grupas (ģintis un dzimtas). Sarakstā iekļautajām sugām un taksonomiskajām grupām valsts līmenī piemēro ierobežojumus, kas ir līdzīgi tiem, kurus ES līmenī piemēro ISS, kas rada bažas Savienībai. Dažas sugas ir iekļautas vairāku valstu sarakstos. Šīs sugas norāda uz prioritātēm, kas ir kopīgas šīm valstīm. Tomēr ar dažiem izņēmumiem tas nav novedis pie saskaņotas rīcības.

2.5. 13. pants. Rīcības plāni par ISS izplatības ceļiem

Saskaņā ar 13. pantu dalībvalstīm 18 mēnešu laikā pēc Savienības saraksta pieņemšanas vai atjaunināšanas ir jānosaka un jāpiešķir prioritāte ISS, kas rada bažas Savienībai, neapzinātas introdukcijas un izplatīšanās ceļiem (t. i., ceļiem un mehānismiem). Tāpat 13. pantā ir noteikts, ka trīs gadu laikā pēc Savienības saraksta pieņemšanas vai atjaunināšanas dalībvalstīm jāīsteno rīcības plāni saistībā ar prioritārajiem izplatības ceļiem.

Lielākā daļa dalībvalstu ir noteikušas tām svarīgos prioritāros izplatības ceļus. Saskaņā ar ISS regulas prasībām prioritātes tika noteiktas, pamatojoties uz aplēsēm par to sugu daudzumu, kuras ienāk pa izplatības ceļu, un šo sugu potenciālo ietekmi. Tomēr dalībvalstis izmantoja dažādas metodes, sākot no pavisam vienkāršām līdz sarežģītām formulām.

Noteiktie prioritārie izplatības ceļi dažādās dalībvalstīs ievērojami atšķiras, un par prioritāriem ir atzīti 36 dažādi izplatības ceļi. Tomēr lielākā daļa dalībvalstu par prioritāriem uzskatīja divus izplatības ceļus: "Izkļūšana no nebrīves – lolojumdzīvnieku, akvārija un terārija sugu izbēgšana" un "Izkļūšana no nebrīves – dārzkopība" (sk. 1. tabulu).

Lai izstrādātu visaptverošākus rīcības plānus, dažas dalībvalstis savā analīzē iekļāva papildu ISS, kas nav iekļautas Savienības sarakstā. Tas norāda, ka pašreizējais Savienības saraksts tiek uzskatīts par pārāk ierobežotu, lai tajā noteiktu prioritātes izplatības ceļiem. Saskaņā ar 13. pantu nav iespējams veikt pasākumus saistībā ar atsevišķiem izplatības ceļiem, ja vien attiecīgās sugas nav iekļautas Savienības sarakstā. Piemēram, ja sugas, kas introducētas un izplatās ar balasta ūdeni, nav iekļautas Savienības sarakstā, saskaņā ar ISS regulu nevar ierosināt pasākumus saistībā ar šo izplatības ceļu.

Neraugoties uz progresu izplatības ceļu prioritāšu noteikšanā, lielākajā daļā dalībvalstu 13. panta īstenošana kavējas. Līdz 2021. gada 31. martam tikai 10[22] dalībvalstis bija

[21] Riska novērtēšanas zona ir Savienības teritorija, izņemot attālākos reģionus. ISS regulas 6. pantā ir paredzēti īpaši noteikumi par attālākajiem reģioniem, pieprasot dalībvalstīm, kurās ir attālāki reģioni, pieņemt sarakstu par invazīvām svešzemju sugām, kas rada bažas, attiecībā uz katru attālāko reģionu.

[22] Ieskaitot Apvienoto Karalisti pirms tās izstāšanās no ES.

izstrādājušas un paziņojušas Komisijai rīcības plānu(-us) saistībā ar izplatības ceļiem. Komisija 2021. gada jūnijā uzsāka procedūras pret 18 dalībvalstīm par to, ka tās nav izstrādājušas rīcības plānu(-us).

Izplatības ceļa kategorija/apakškategorija saskaņā ar 2019. gada ziņojumos izmantoto klasifikāciju		**To dalībvalstu skaits, kuras ir noteikušas, ka šis izplatības ceļš ir prioritārs**	**To ISS skaits, kas rada bažas Savienībai un atbilst šim izplatības ceļam**
1. IZPLATĪŠANA DABĀ	1.1. Bioloģiskā kontrole	-	-
	1.2. Erozijas kontrole/kāpu stabilizācija (vējlauzējjoslas, dzīvžogi u. c.)	2	3
	1.3. Savvaļas zivju zveja (arī atpūtas zveja)	6	7
	1.4. Medības	1	1
	1.5. Ainavas/floras/faunas "uzlabošana" savvaļā	4	6
	1.6. Introducēšana saglabāšanas vai dzīvās dabas pārvaldības nolūkā	-	-
	1.7. Izplatīšana dabā konkrētam (iepriekš neminētam) lietojumam (piemēram, kažokādu ieguves, transporta nodrošināšanas, medicīnas vajadzībām)	2	12
	1.8. Cita veida apzināta izplatīšana	4	11
2. IZKĻŪŠANA NO NEBRĪVES	2.1. Lauksaimniecība (arī biodegvielas izejvielas)	2	2
	2.2. Akvakultūra/ marikultūra	6	18
	2.3. Botāniskie/zooloģiskie dārzi un akvāriji (izņemot mājas akvārijus)	5	39
	2.4. Lolojumdzīvnieki/akvārija/terārija sugas (arī šo sugu dzīvā barība)	13	33
	2.5. Lauksaimniecības (arī pussavvaļas) dzīvnieki	1	2
	2.6. Mežsaimniecība (arī apmežošana vai meža atjaunošana)	2	4
	2.7. Kažokzvēru audzētavas	1	3
	2.8. Dārzkopība	11	23
	2.9. Dekoratīvie lietojumi, izņemot dārzkopību	9	26
	2.10. Pētniecība un *ex situ* selekcija (telpās)	-	-
	2.11. Dzīvā barība un dzīvā ēsma	8	9
	2.12. Cita veida izkļūšana no nebrīves	2	11
3. TRANSPORTS (PIESĀRŅOTĀJI)	3.1. Stādu/mazuļu audzētavas materiāla piesārņotājs	2	16
	3.2. Ēsmas piesārņotājs	-	-
	3.3. Pārtikas (arī dzīvās barības) piesārņotājs	1	2
	3.4. Dzīvnieku piesārņotājs (izņemot parazītus un saimniekorganisma/izplatīšanās vektora pārnēsātās sugas)	3	15
	3.5. Dzīvnieku parazīti (arī saimniekorganisma un izplatīšanās vektora pārnēsātās sugas)	-	-
	3.6. Piesārņotājs uz augiem (izņemot parazītus, sugas, ko pārnēsā saimniekorganisms/vektors)	3	14
	3.7. Augu parazīti (arī saimniekorganisma un izplatīšanās vektora pārnēsātās sugas)	-	-
	3.8. Sēklu piesārņotājs	1	3
	3.9. Kokmateriālu tirdzniecība	-	-
	3.10. Dzīvotnes materiāla (augsnes, augu segas u. c.) transportēšana	8	23
4. TRANSPORTS ("BEZBIĻETNIEKI")	4.1. Makšķerēšanas/zvejas aprīkojums	6	20
	4.2. Konteineri/beztaras preces	2	3
	4.3. "Bezbiļetnieki" lidmašīnā vai uz tās	1	1
	4.4. "Bezbiļetnieki" uz kuģa vai laivā (izņemot balasta ūdeņus un korpusa apaugumu)	3	14
	4.5. Tehniskās iekārtas/aprīkojums	3	17
	4.6. Cilvēki (jo īpaši tūristi) un viņu bagāža/aprīkojums	1	7
	4.7. Bioloģiskais iepakojums, jo īpaši iepakojums no koksnes	1	1
	4.8. Kuģa/laivas balasta ūdeņi	5	7
	4.9. Kuģa/laivas korpusa apaugums	4	8
	4.10. Transportlīdzekļi (automobiļi, vilcieni u. c.)	4	12
	4.11. Citi transportlīdzekļi	1	1
5. KORIDORS	5.1. Savstarpēji savienoti ūdensceļi/ūdensbaseini/jūras	6	35
	5.2. Tuneļi un gaisa tilti	-	-
6. PATSTĀVĪGI	5.3. Pa kādu no 1.-5. punktā nosauktajiem izplatības ceļiem introducētas invazīvas svešzemju sugas dabīga izplatīšanās pāri robežām	8	45

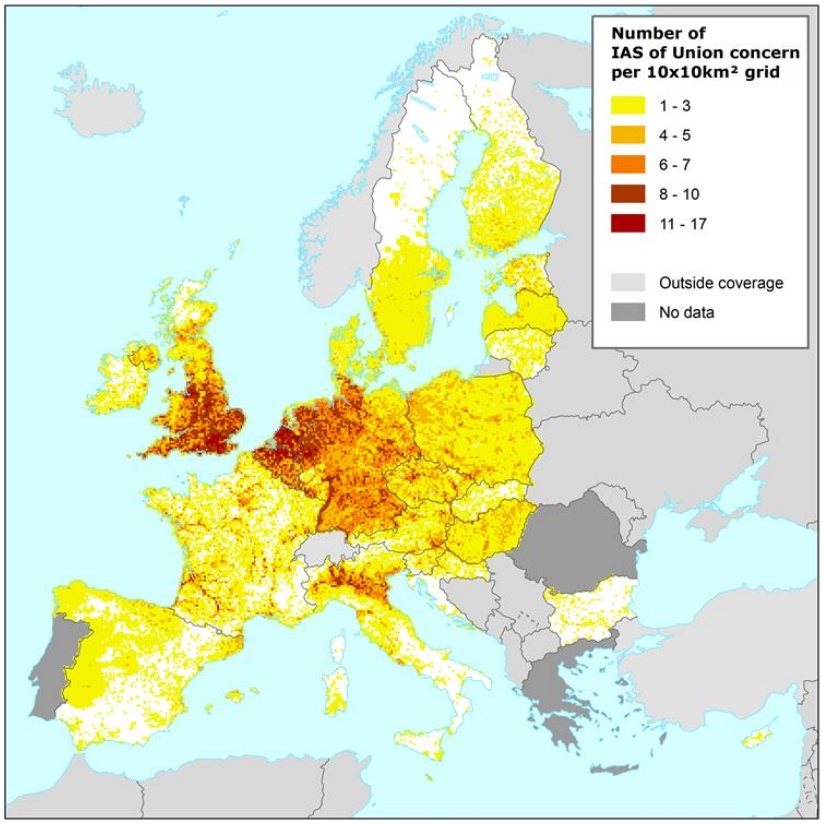
1. tabula. *Ziņojumā izmantoto izplatības ceļu iedalījums kategorijās, to dalībvalstu skaits, kuras katru izplatības ceļu ir noteikušas par prioritāti, un to ISS skaits, kas rada bažas Savienībai un kas attiecas uz katru no šiem izplatības ceļiem.*

2.6. 14. pants. Uzraudzības sistēma

Regulas 14. pantā noteikts, ka dalībvalstīm jāizveido uzraudzības sistēma, kas vāc un reģistrē datus par Savienībā sastopamajām ISS, kuras rada bažas Savienībai.

Līdz 2021. gada 31. martam šādu sistēmu bija izveidojušas 24 dalībvalstis, bieži vien balstoties uz esošajām sistēmām, tostarp sistēmām, kas izriet no citiem ES tiesību aktiem. Ļoti retos gadījumos tika izveidota jauna uzraudzības sistēma. Vairāku dalībvalstu sistēmas ir saistītas ar amatierzinātni, un dažas sistēmas gandrīz pilnībā balstās uz amatierzinātni. Dažās dalībvalstīs ir iekļauta arī informācija, ko sniegušas ieinteresētās personas (lauksaimnieki, mežsaimnieki, mednieki, zvejnieki, dabas aizsardzības NVO utt.). Komisija 2021. gada jūnijā uzsāka procedūras pret trim dalībvalstīm par to, ka tās nav izveidojušas uzraudzības sistēmu.

Tika novērotas dažas nepilnības un neatbilstības ziņojumos par ISS, kas rada bažas Savienībai, izplatību. Ziņojumi uzrādīja ievērojamas atšķirības sugu skaitā, ko kaimiņos esošas dalībvalstis reģistrējušas pierobežas reģionos (sk. 5. attēlu). Tas liecina par to, ka: i) joprojām nav pilnībā zināms dažu ISS, kas rada bažas Savienībai, faktiskā izplatība; un ii) uzraudzības sistēmas vismaz līdz 2018. gadam, kad tika apkopoti šie dati, pienācīgi neaptvēra visas ISS, kas rada bažas Savienībai, vai visas valstu teritorijas.

5. attēls. *To ISS skaits, kas rada bažas Savienībai, no 48 ISS, uz kurām attiecas 2019. gada ziņojumi, vienā 10 x 10 km kvadrātu tīklā*

2.7. 15. pants. Oficiālās kontroles

Regulas 15. pantā noteikts, ka dalībvalstis līdz 2016. gada 2. janvārim ievieš pilnībā funkcionējošas struktūras, lai veiktu oficiālās kontroles, kas nepieciešamas, lai novērstu ISS, kuras rada bažas Savienībai, apzinātu introdukciju Savienībā.

Līdz 2021. gada 31. martam šādas struktūras bija izveidotas 25 dalībvalstīs. Šajās struktūrās ir iesaistītas muitas iestādes un/vai fitosanitārie/veterinārijas dienesti. Dalībvalstis ziņoja tikai par dažiem ISS pārtveršanas gadījumiem pēc oficiālajām kontrolēm uz robežām.

Oficiālo kontroles struktūru pilnīgums dažādās dalībvalstīs ir atšķirīgs. Savienības saraksta integrēšana *TARIC*[23] un *TRACES*[24] ir atvieglojusi dokumentu pārbaudes. Tomēr šķiet, ka tikai dažas dalībvalstis veic īpašu riska analīzi un fiziskas pārbaudes. Daudzām dalībvalstīm būs labāk jāprecizē atbildības sadalījums starp dažādām iesaistītajām iestādēm, tostarp attiecībā uz sadarbību, informācijas apmaiņu un apmācības programmām. Komisija 2021. gada jūnijā sāka procedūras pret divām dalībvalstīm par to, ka tās nav īstenojušas 15. pantu.

2.8. 16. un 17. pants. Paziņojumi par agrīnu atklāšanu un ātra izskaušana agrīnā invāzijas stadijā

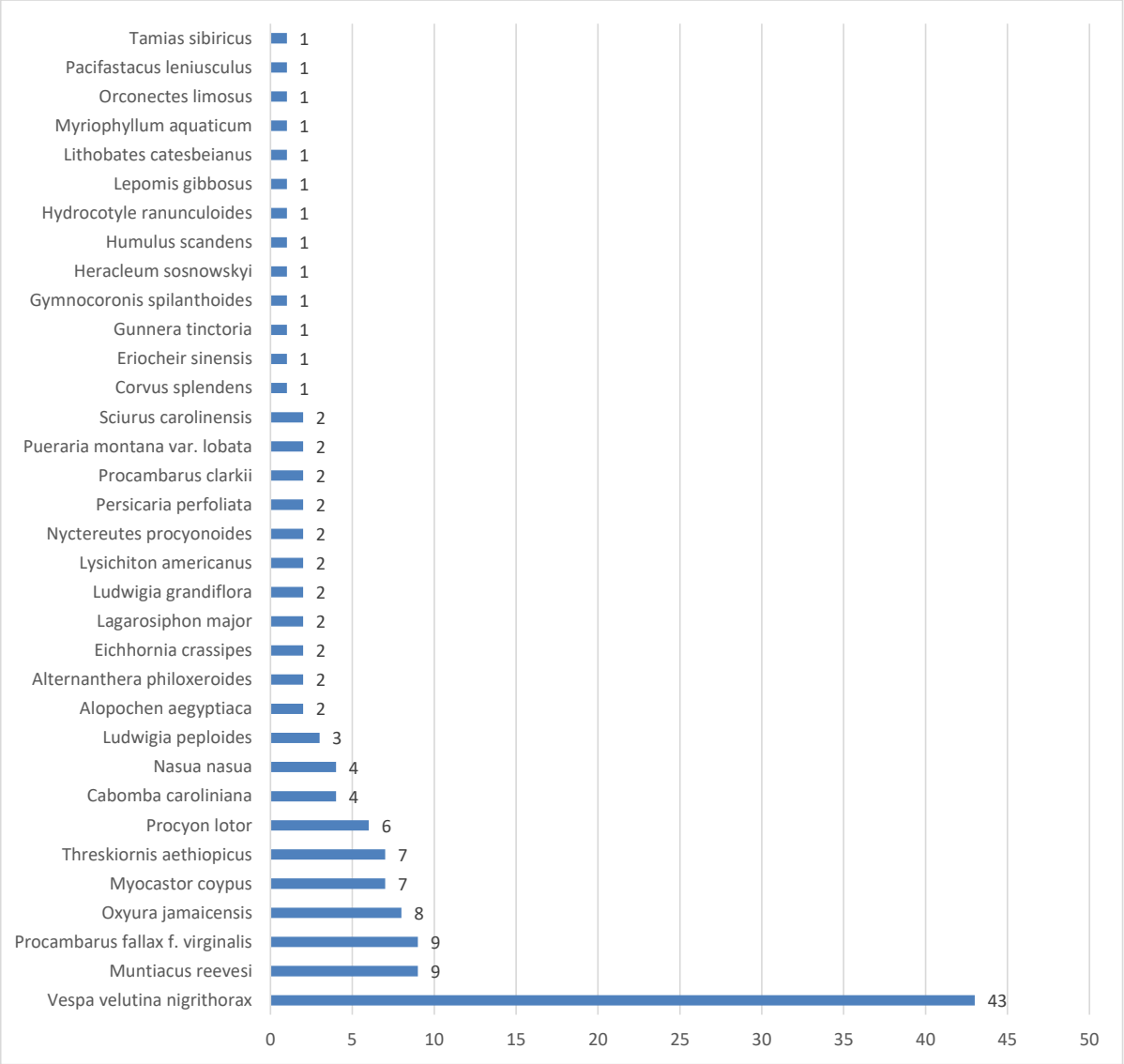
Saskaņā ar 16. pantu dalībvalstīm ir jāinformē Komisija par tādu ISS parādīšanos, kas rada bažas Savienībai un kuru klātbūtne iepriekš nebija zināma, vai par ISS, kas rada bažas Savienībai, atkārtotu parādīšanos pēc tam, kad ticis ziņots par to izskaušanu. Saskaņā ar 17. pantu šīm dalībvalstīm: a) jāveic ātri izskaušanas pasākumi; ii) jāpaziņo par šiem pasākumiem Komisijai; un iii) jāinformē pārējās dalībvalstis.

Kopš pirmā Savienības saraksta pieņemšanas 2016. gada jūlijā un līdz 2021. gada 31. martam 19 dalībvalstis (ieskaitot Apvienoto Karalisti līdz tās izstāšanās brīdim no ES), izmantojot īpašo paziņošanas sistēmu[25], ir ziņojušas Komisijai par 135 agrīnas atklāšanas gadījumiem attiecībā uz 34 no 66 ISS, kas rada bažas Savienībai. Attiecībā uz 57 no šiem gadījumiem paziņojumi apstiprināja ātru izskaušanu; attiecībā uz 42 gadījumiem darbs turpinājās; vēl nav pieņemti lēmumi par 5 gadījumiem; un attiecībā uz 1 gadījumu dalībvalsts nolēma piemērot pārvaldības pasākumus saskaņā ar 18. pantu (atkāpes no ātras izskaušanas pienākuma). 30 gadījumos dalībvalstis uzskatīja, ka ātra izskaušana nav panākta. Sugas, par kurām tika iesniegta lielākā daļa paziņojumu par agrīnu atklāšanu (kopumā 43), ir Āzijas sirsenis (*Vespa velutina nigrithorax*).

[23] Eiropas Savienības integrētais tarifs.

[24] Tirdzniecības kontroles un ekspertu sistēma.

[25] *NOTSYS*: https://easin.jrc.ec.europa.eu/notsys/.

6. attēls. *Agrīnas atklāšanas paziņojumi par katru ISS, kas rada bažas Savienībai, laikposmā no 2016. gada jūlija līdz 2021. gada martam. Skaitļi ietver vairākus paziņojumus par vienu un to pašu sugu katrā dalībvalstī.*

2.9. 19. pants. Pārvaldības pasākumi

Regulas 19. pantā noteikts, ka dalībvalstīm jāpiemēro efektīvi pārvaldības pasākumi attiecībā uz ISS, kas rada bažas Savienībai un ir plaši izplatījušās to teritorijā. Šādu pasākumu mērķim jābūt ISS izskaušanai, populācijas kontrolei vai ierobežošanai.

23 dalībvalstis ziņoja, ka laikposmā no 2016. gada jūlija līdz 2018. gada decembrim ir piemērojušas pārvaldības pasākumus attiecībā uz to teritorijā sastopamajām ISS, kas rada bažas Savienībai. Tās ziņoja par 634 atšķirīgiem pārvaldības pasākumiem, kas aptvēra 41 no 43 ISS, kuras minētajā periodā bija iekļautas Savienības sarakstā un atradās Savienībā. Dažas dalībvalstis izstrādāja pasākumus katrai konkrētai sugu populācijai to teritorijā, savukārt citas veica pasākumus attiecībā uz kopējo populāciju to teritorijā.

Saskaņā ar ziņojumiem 6 % gadījumu ar pārvaldības pasākumiem tika panākta izskaušana; 21 % gadījumu tie veicināja mērķpopulācijas samazināšanos; 14 % gadījumu tie neveicināja nekādas izmaiņas attiecībā uz mērķpopulāciju; neraugoties uz pārvaldības pasākumiem, 17 % gadījumu bija vērojams mērķpopulācijas pieaugums; un 42 % gadījumu pārvaldības pasākumu rezultāti bija neskaidri. Ziņojumos arī norādīts uz

ievērojamiem centieniem izprast un mazināt pārvaldības pasākumu ietekmi uz nemērķa sugām.

2.10. 25. pants. Informācijas atbalsta sistēma

Informācijas atbalsta sistēma, ko Komisija izveidojusi, lai palīdzētu īstenot ISS regulu, ietver:

- Eiropas svešzemju sugu informācijas tīklu[26], kas nodrošina vieglu piekļuvi zinātniskajai informācijai un telpiskajiem datiem par aptuveni 14 000 Eiropā sastopamām svešzemju sugām;

- Eiropas svešzemju sugu paziņošanas sistēmu[27], kas ļauj dalībvalstīm paziņot Komisijai un informēt pārējās dalībvalstis par ISS, kuras rada bažas Savienībai, agrīnu atklāšanu un šajā saistībā veiktajiem ātras izskaušanas pasākumiem.

2.11. Izpratnes veicināšana

Lielākā daļa dalībvalstu ir centušās informēt sabiedrību par ISS ietekmi un nepieciešamību tās apkarot, galvenokārt izveidojot vai uzlabojot īpašas tīmekļa vietnes. Dalībvalstis arī īstenoja informatīvas kampaņas plašai sabiedrībai vai konkrētām sabiedrības grupām (ieinteresētajām personām, jauniešiem, skolām u. c.), izmantojot dažādus līdzekļus (avīzes un žurnālu raksti, paziņojumi presei, biļeteni, radio un televīzijas pārraides, muzeju izstādes, konferences, sabiedriskās aptaujas, amatierzinātnes mobilo tālruņu lietotnes un rīcības kodeksu popularizēšana). Daudzās dalībvalstīs sabiedrību informēja arī NVO, privātais sektors, izglītības iestādes un citas apvienības, kuras ir saistītas vai strādā ar ISS.

Komisija uzlabo informētību par ISS, izmantojot īpašu tīmekļa vietni[28] (*EASIN* platformu, arī zinātnes rezultātu izplatīšanu, izglītību tiešsaistē un sociālo mediju saturu) un amatierzinātnes viedtālruņa lietotni *Invasive Alien Species in Europe*[29]. Pašlaik īstenoto projektu mērķis ir: i) uzlabot izpratni un saziņu starp galvenajām nozarēm un kompetentajām iestādēm, kas strādā ar ISS[30]; un ii) veicināt mugurkaulnieku ISS humānu pārvaldību[31]. Komisija ir arī izstrādājusi materiālus, lai palīdzētu dalībvalstīm īstenot ISS regulu (piemēram, rokasgrāmatas, lai palīdzētu identificēt ISS, kas rada bažas Savienībai, izmantojot oficiālās kontroles vai uzraudzības sistēmas, un rokasgrāmatu par to, kā interpretēt svešzemju sugu introdukcijas izplatības ceļu kategorijas, kā noteikts Konvencijā par bioloģisko daudzveidību).

2.12. Īstenošanas izmaksas, ieguvumi un finansējums

19 dalībvalstis sniedza aplēses par izmaksām, kas saistītas ar ISS regulas prasību ievērošanu 2015.-2018. gadā. Šīs izmaksas svārstās no 17 000 EUR līdz 40 miljoniem EUR dalībvalstij. Kopējās aplēstās izmaksas visās dalībvalstīs četru gadu laikposmā ir aptuveni 75 miljoni EUR. Lielākā daļa aplēšu attiecas uz pārvaldības un izpratnes

[26] *EASIN*: https://easin.jrc.ec.europa.eu/easin.
[27] *NOTSYS*: https://easin.jrc.ec.europa.eu/notsys.
[28] https://ec.europa.eu/environment/nature/invasivealien/index_en.htm.
[29] https://easin.jrc.ec.europa.eu/easin/CitizenScience/BecomeACitizen.
[30] https://www.adelphi.de/en/project/invasive-alien-species-improving-understanding-and-communication.
[31] https://www.iucn.org/regions/europe/our-work/biodiversity-conservation/invasive-alien-species/humane-management-vertebrate-ias.

veicināšanas pasākumiem, bet dažās ir iekļautas arī personāla izmaksas un citas izmaksas. Tā kā šīs aplēses neaptver vienas un tās pašas izmaksu kategorijas un tām ir dažādi ierobežojumi, salīdzināšanai nav nozīmes.

Lielākā daļa dalībvalstu uzskatīja, ka paziņotās izmaksas ir pārāk zemu novērtētas, salīdzinot ar patiesajām izmaksām. Dalībvalstis lielākoties nespēja izteikt skaitļos kopējās izmaksas, jo īstenošanas darbības veic valsts iestādes kā daļu no sava esošā darba vai kapacitātes (piemēram, oficiālas kontroles un uzraudzības sistēmu vajadzībām). Turklāt dažus pasākumus veic daudzi un dažādi dalībnieki valsts, reģionālā un vietējā līmenī, un tas apgrūtina visu izmaksu apkopošanu. Pārvaldības pasākumi bieži vien ir daļa no darbībām, kas pārsniedz sarakstā iekļautās ISS un attiecas uz ISS vai dabas atjaunošanu kopumā, tāpēc ir ļoti sarežģīti noteikt izmaksas, kas saistītas tikai ar ISS regulas īstenošanu.

Izmaksas sedz arī ekonomikas nozares, kurām jāpielāgo sava darbība (piemēram, lolojumdzīvnieku un dārzkopības produktu tirgotāji, kuriem jāpārtrauc tirgot ISS, kas rada bažas Savienībai, un zooloģiskie dārzi, kuriem jāveic pasākumi, lai nodrošinātu, ka īpatņi neizbēg un nevairojas).

Novērtēt ieguvumus ir sarežģīti, vismaz naudas izteiksmē. Novēršot jaunu introdukciju un pārvaldot esošās ISS populācijas, kas rada bažas Savienībai, tiks panākti tādi ieguvumi kā izvairīšanās no kaitīgas ietekmes uz bioloģisko daudzveidību, cilvēku veselību (piemēram, Mantegaci latvāņa *Heracleum mantegazzianum* izraisītie ādas apdegumi) un ekonomiku (piemēram, kaitējums infrastruktūrai). Nesenie pētījumi[32] apstiprina ISS regulas[33] ietekmes novērtējumā izdarīto pieņēmumu, ka izmaksas, kas saistītas ar ISS pēc iespējas ātrāku apkarošanu, nepārprotami atsver bezdarbības vai ar ievērojamu kavēšanos veiktas rīcības izmaksas. Tas ir tāpēc, ka kaitējuma izmaksas un pārvaldības izmaksas laika gaitā ievērojami pieaug.

Lai gan ir ziņots par zināmiem panākumiem, izskaužot vai ierobežojot ISS, kas rada bažas Savienībai (sk. 2.8. un 2.9. iedaļu), ir pāragri novērtēt ISS regulas vispārējo ietekmi šajā ziņā. 2013. gadā tika izveidots sarakstā iekļauto sugu bāzes līnijas sadalījums, kas atbilst Savienības saraksta pieņemšanas laikam[34]. Pirmais sadalījums, par ko ziņojušas dalībvalstis, atbilst labākajām pieejamajām zināšanām pēc iespējas tuvāk 2018. gada 31. decembrim. Tomēr pārvaldības pienākumi tika piemēroti tikai no 2018. gada februāra un 2019. gada februāra attiecīgi pirmajam Savienības sarakstam un tā pirmajam atjauninājumam. Kā jau bija paredzams, bāzes līnijas un paziņotā sadalījuma salīdzinājums neatklāja nekādas būtiskas izmaiņas[35]. Jēgpilnāku salīdzinājumu var veikt, pamatojoties uz otro paziņoto sadalījumu, kas paredzēts 2025. gadā. Vēl viens panākumu rādītājs būtu ievērojams ISS radītā spiediena uz aizsargājamām sugām un dzīvotnēm samazinājums. Tomēr šādas tendences ir ļoti lēnas, un nav paredzams, ka tās tiks mērītas līdz 2030. gadam.

Dalībvalstis ziņoja, ka veiktie pasākumi tika finansēti gan no valsts/vietējiem avotiem, gan no ES finansējuma, galvenokārt no programmas *LIFE* un ES Kohēzijas fonda. Daudzas dalībvalstis, jo īpaši tās, kuras visvairāk paļaujas uz ES finansējumu, norādīja,

[32] *See Cuthbert R.N. et al.* "*Global economics of aquatic invasive alien species*" *Science of the Total Environment* 775 (2021) 145238. https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.145238; *Ahmed D.A. et al. et al. "Managing biological invasions: the cost of inaction", Biological invasions* (2021) *In review.* DOI: 10.21203/rs.3.rs-300416/v1.

[33] SWD(2013) 321 *final*.

[34] https://easin.jrc.ec.europa.eu/easin/Documentation/Baseline.

[35] https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC123170.

ka viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc kavējas konkrētu noteikumu īstenošana, ir līdzekļu nepietiekamība.

2.13. Īstenošanas problēmas

Šajā pārskatā ir konstatētas dažas problēmas un jomas, kurās vajadzīgi uzlabojumi, kā izklāstīts turpmāk.

- ISS regula vēl nav pilnībā īstenota, jo lielākā daļa dalībvalstu vēl nav īstenojušas rīcības plānus saistībā ar prioritāriem izplatības ceļiem. Turklāt daudzās dalībvalstīs ir iespējams uzlabot gan uzraudzības sistēmu aptveramības vispusību, gan oficiālās kontroles struktūras.
- Neskaidrība par konkrētu sugu iespējamo ietekmi vai ekonomisko nozīmīgumu var kavēt to iekļaušanu Savienības sarakstā, tādējādi samazinot ISS regulas ietekmi. Tomēr ISS regulā ir iekļauti noteikumi (ārkārtas pasākumi un ciešāka reģionālā sadarbība), kas varētu attiekties uz sugām, kuras rada nenovēršamus riskus, un ekonomiski nozīmīgām sugām. Tomēr dalībvalstis nav izmantojušas šos noteikumus, savukārt ISS regula nedod Komisijai tiesības tos ierosināt.
- Pastāv iespēja uzlabot koordināciju starp dalībvalstīm, jo: i) sarakstos ar ISS, kas rada bažas dalībvalstij, ir iekļautas dažas kopīgas sugas; ii) pārvaldības pasākumu un centienu prioritātes kaimiņvalstīs atšķiras; un iii) dalībvalstis ir noteikušas ļoti dažādas rīcības prioritātes saistībā ar izplatības ceļiem.
- Fakts, ka Savienības saraksts ir prioritārs saraksts, kurā sugas var iekļaut tikai tad, kad ir pieejami pietiekami pierādījumi, nozīmē to, ka Savienības sarakstā pēc būtības nevar iekļaut visas ISS.
- Daudzas dalībvalstis joprojām saskaras ar šķērsli, ko rada pietiekama finansējuma trūkums ISS apkarošanai. Tāpēc ES finansējums joprojām ir svarīgs, un tas papildina valstu finansējumu no dažādiem avotiem (piemēram, no Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fonda attiecībā uz ISS jūras vidē; no pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" attiecīgiem pētījumiem; no Kopējās lauksaimniecības politikas attiecīgo ISS pārvaldībai u. c.), lai panāktu pilnīgu un efektīvu īstenošanu.
- Vēl viena būtiska problēma vairākās dalībvalstīs ir administratīvo spēju trūkums, jo īpaši vietējā un reģionālajā līmenī. Tas ietver gan spēju vadīt pietiekamas uzraudzības sistēmas, gan spēju noteikt prioritātes un veikt intervences pasākumus (to vidū i) sagatavot un īstenot rīcības plānus; ii) pārvaldīt nepieciešamās sabiedriskās apspriešanas un risināt konfliktus, ja tādi rodas (piemēram, ar ieinteresēto personu grupām, kas iebilst pret iekļaušanu sarakstā vai pārvaldības pasākumiem)).
- Trūkst zināšanu, jo īpaši šādās jomās: i) metodes, ko izmanto, lai dokumentētu izmaksas un ieguvumus, kas rodas saistībā ar ISS apkarošanu; ii) klimata pārmaiņu ietekme uz ISS naturalizāciju un izplatīšanos; un iii) jaunas metodes ISS pārvaldībai, jo īpaši pasākumi saistībā ar plašu ISS taksonu klāstu izplatības ceļa līmenī.

3. SECINĀJUMS

Ņemot vērā to, ka termiņi dažādu ISS regulas pienākumu īstenošanai tika piemēroti pakāpeniski no pirmā Savienības saraksta pieņemšanas 2016. gada jūlijā līdz 2019. gada jūlijam, ir pāragri izdarīt secinājumus par lielāko daļu ISS regulas aspektu. Šā iemesla dēļ Komisija šo ziņojumu nepapildināja ar tiesību akta priekšlikumu par ISS regulas

grozīšanu. Papildu informācija, kas palīdzētu lemt par šāda priekšlikuma nepieciešamību, tiks apkopota nākamajos dalībvalstu ziņojumos, kuri jāiesniedz 2025. gadā.

Lai gan ISS regulas īstenošana ir sarežģīta vairākos aspektos, tā jau sāk sasniegt savus mērķus. Šajā pirmajā pārskatīšanā ir konstatēti daži nozīmīgi sasniegumi, kas izklāstīti turpmākajos punktos.

- Ar ISS regulu ir izveidota saskaņota sistēma ISS jautājumu risināšanai ES līmenī. Tā rezultātā lielākā daļa dalībvalstu ir izveidojušas uzraudzības sistēmu un veic oficiālas kontroles attiecībā uz šādām sugām. Neraugoties uz ļoti īso pilnīgas īstenošanas periodu, ir pazīmes, kas liecina, ka ierobežojumi (piemēram, sugu izņemšana no tirdzniecības), agrīna atklāšana/ātra izskaušana un plaši izplatītu sugu pārvaldība sniedz labumu.
- Noteikumi par sarakstu ar ISS, kas rada bažas Savienībai, ir izrādījušies efektīvi un ir ļāvuši regulāri atjaunināt sarakstu. Agrīnas atklāšanas paziņojumu un veikto pārvaldības pasākumu skaits liecina, ka sarakstā iekļautās ISS attiecas uz lielāko daļu dalībvalstu.
- Informācija par Eiropā sastopamajām ISS tagad ir centralizēta un pilnīgāka nekā jebkad agrāk. Ir ieviesti jauni mehānismi, kā ziņot un brīdināt par jauniem novērojumiem.
- ISS regula ir uzlabojusi izpratni par invazīvu svešzemju sugu problēmu, tostarp plašas sabiedrības vidū.

ISS regula ir savlaicīgs tiesību akts. Paredzams, ka prognozētais globālās tirdzniecības un ceļošanas pieaugums, kā arī klimata pārmaiņas palielinās ISS introdukciju un naturalizāciju. Tas var palielināt negatīvo ietekmi uz bioloģisko daudzveidību un ekosistēmām, cilvēku veselību un ekonomiku. Tas var arī izraisīt saistīto izmaksu pieaugumu[36]. Ir jāpastiprina ISS regulas, kā arī citu attiecīgo tiesību aktu un starptautisko nolīgumu pilnīga īstenošana. Tā ir apņemšanās, kas pausta saskaņā ar ES Biodaudzveidības stratēģiju 2030. gadam[37].

[36]Skatīt, piem,. *Diagne C. et al. (2021), "High and rising economic costs of biological invasions worldwide", Nature.* https://doi.org/10.1038/s41586-021-03405-6.

[37] COM(2020)380.